

تاریخ برق مازندران

شهرام قلی پور گودرزی
یوسف الهی
مهلی مقیم پور بیژنی

انتشارات کتابساز

سرشناسه: قلی‌پور گودرزی، شهرام / ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ برق مازندران /
شهرام قلی‌پور گودرزی، یوسف الهی، مهدی مقیم‌پور بیژنی
مشخصات ظاهری: ۳۲۸ ص. مصور، جدول، نمودار.
مشخصات نشر: ساری، شلفین، ۱۳۹۱
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۰-۲۸۲-۳
فهرست‌نویسی بر اساس فیپا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: برق نیرو--ایران--مازندران--تاریخ
شناسه افزوده: الهی، یوسف، ۱۳۵۳-
شناسه افزوده: مقیم‌پور بیژنی، مهدی، ۱۳۴۲-
رده‌بندی دی‌رجی: ۸۱۳۹۱ ق ۸ الف / ۱۱۹۳ TK
رده‌بندی کنگره: ۷۹۳۲۰۹۵۵/۳۳۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۰۸۹۰۰

تاریخ برق مازندران

شهرام قلی‌پور گودرزی

یوسف الهی

مهدی مقیم‌پور بیژنی

انتشارات شلفین

جایب نخست ۱۳۹۱. ۱۰۰۰ نسخه

صفحه‌آرا: سمانه السادات خانی

طراح جلد: مستر ابراهیم

مازندران . ساری . تلفن: ۰۱۵۱.۳۳۹۵۲۸۰

Email: shelfin_sari@yahoo.com

فهرست

مقدمه / ۸

تاریخچه برق در مازندران / ۱۵

سیر ورود برق به شهرهای مازندران

آمل / ۴۷

بابل / ۶۳

بابلسر / ۱۰۳

بهشهر / ۱۱۳

جویبار / ۱۲۱

ساری / ۱۲۵

سوادکوه / ۱۵۱

فریدونکنار / ۱۶۱

قائم‌شهر / ۱۶۷

گلوگاه / ۱۷۷

نکا / ۱۷۰

توزیع برق غرب مازندران

تنکابن / ۱۸۹

چالوس / ۲۰۹

رامسر / ۲۲۱

عباس‌آباد / ۲۳۱

محمودآباد / ۲۳۵

نور / ۲۳۹

نوشهر / ۲۵۱

پیوست‌ها

نقشه‌ها و اسناد / ۲۶۱

کوشش خادمان برق مازندران به روایت تصویر / ۲۷۰

منابع و مأخذ

کتاب‌ها و مقالات / ۳۰۲

اسناد / ۳۱۰

مصاحبه‌ها / ۳۱۱

تقدیم بہ خادان برق استان مازندران

بانکو داشت یاد اسد کر تقدرد کتر خضر اللہیشنی

www.ketab.ir

مقدمه

در سده بیستم، جهان با بهره‌گیری از انرژی الکتریکی، در جهت صنعتی شدن گام‌های بلندی برداشت و چهره‌اش دچار دگرگونی ریشه‌ای شد. امروزه به دشواری جنبه‌ای از زندگی مردم در جوامع مختلف بشری به ویژه در کشورهای در حال توسعه و یا توسعه یافته را می‌توان یافت که برق در آن جایگاه ویژه‌ای به خود اختصاص نداده باشد. بدون تردید در زمینه‌های روشنایی، مخابرات و ارتباطات، راه‌اندازی چرخ‌های صنایع بزرگ و کوچک، به‌کاراندازی تجهیزات مورد نیاز در محیط‌های کاری و خانه و از همه مهم‌تر در زمینه به‌کارگیری رایانه‌ها و برنامه‌های نرم‌افزاری؛ انرژی الکتریکی نقش انکارناپذیری ایفا می‌کند و این‌ها همه از برکت برق ممکن شده است.

گرچه نزدیک به دو و نیم سده قبل، ولتا با طراحی و ساخت باتری خود توانست جریان برق را در سیم‌های رسانا به راه‌اندازد ولی کاربرد جدی برق از نیمه دوم سده نوزدهم آغاز شد. در این زمان درحالی‌که جهان صنعتی با سرعت رو به پیشرفت و به شدت نیازمند استفاده از منابع قابل‌انعطاف انرژی بود، نخستین نسل موتورهای برق جریان مستقیم در پاسخ به این نیاز وارد عرصه صنعت شد. دو دهه پیش از پایان قرن نوزدهم، ادیسون در نمایشی آینده‌ساز، لامپ روشنایی خود را عرضه کرد. در کمتر از دو دهه تاریکی شب از شهرهای بزرگ آمریکا به اروپا به تدریج رخت بر بست و بدین ترتیب بود که فرمانروایی صنعت برق در زمینه روشنایی آغاز گردید. هنوز این جنبه از حضور برق در زندگی مردم مراحل ابتدایی خود را سپری می‌کرد که

پیشرفت‌های شگفت‌انگیز، یکی پس از دیگری پدیدار شد. جریان برق متناوب در کنار جریان برق دائم به خدمت گرفته شد و به تدریج در بسیاری کاربردها جای آن را گرفت، برای تولید و انتقال برق از ولتاژهای بالاتری استفاده به عمل آمد و به تبع آن تجهیزات متنوع فشار قوی به بازار آمد، موتورهای و ژنراتورهای نیرومندتری ساخته شدند، نیروگاه‌های تولید برق یکی پس از دیگری احداث و شبکه‌های انتقال برق روزبه‌روز گسترده‌تر گردیدند، و سرانجام برق خیلی زود جایگاه خود را به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل زیر بنایی رشد و توسعه مطرح و تثبیت نمود.

انسان امروزی به‌ویژه در بخش‌های توسعه یافته جهان، در کنار نیاز به هوا و آب، به برق نیز وابسته شده است و به قدری امکانات و تجهیزات برقی برای زندگی بهتر و آسان‌تر خود ساخته که دیگر نمی‌تواند بدون آنها به سر برد و به تعبیری خود را اسیر برق کرده است.

کشور ما نیز خیلی زود خود را با این جریان هماهنگ نمود. حدود ۱۰ سال پس از روشن شدن لامپ برق ادیسون در نیویورک، چند لامپ در کاخ گلستان تهران روشن شد و هنوز چندی نگذشته بود که روشایی حرم مطهر حضرت امام رضا (ع) نیز توسط برق تأمین گردید و به دنبال آن تهران و در فاصله نه چندان زیادی سایر شهرهای بزرگ و کوچک کشور، حضور برق را تجربه کردند.

طبق اسناد و مدارک به دست آمده، اولین مولد برق در سال ۱۳۰۲ (ه. ق.) به قدرت احتمالاً سه کیلو وات به دستور ناصرالدین شاه قاجار توسط حاجی محمد حسین امین‌الضرب به ایران وارد و در دربار سلطنتی نصب گردید پس از آن در سال ۱۳۱۸ (ه. ق.) مظفرالدین شاه دستور خرید یک دستگاه مولد با قدرت ۱۲ اسب بخار با ولتاژ ۱۱۰ ولت جریان مستقیم را به شخصی به نام حاج محمدباقر میلانی معروف به رضایف برای نصب در حرم مطهر حضرت امام رضا (ع) صادر نمود که در سال ۱۳۲۰ (ه. ق.) به بهره‌برداری رسید.

حاج حسین امین‌الضرب

نخستین امتیازنامه معتبر برای تأسیس کارخانه برق شهری در ایران در سال ۱۳۲۲ (ه.ق) برابر با ۱۲۸۲ (ه.ش) با امضاء سلطان عبدالمجید (عین‌الدوله) صدراعظم مظفرالدین شاه به نام حاج حسین امین‌الضرب صادر شد. مولد اصلی این کارخانه به قدرت ۴۰۰ کیلو وات با ژنراتور ساخت آ.ا.گ و با ولتاژ ۲۲۰/۳۸۰ ولت و محل آن در خیابان (چراغ برق) امیرکبیر فعلی تهران قرار داشت.

این کارخانه در سال ۱۳۲۴ (ه.ق) برابر ۱۲۸۴ (ه.ش) آماده بهره‌برداری گردید و برای پذیرش متقاضی، اقدام به صدور آگهی نمود این کارخانه هر شب بین ۵ تا ۷ ساعت کار می‌کرد. تا حدود ۳۰ سال بعد از تأسیس کارخانه برق امین‌الضرب، تنها مصرف برق، برای روشنایی بود سپس در سال ۱۳۱۰ (ه.ش) رادیو و یخچال وارد بازار شد.

در سال ۱۳۴۶ هجری قمری ۱۳۰۴ (ه.ش) به علت افزایش تقاضای برق در اطراف شهر تهران، حاج امین‌الضرب اقدام به خرید ۷ دستگاه مولد ۷۵ کیلو وات و دو دستگاه مولد ۱۵۰ کیلوواتی نمود. در این سال‌ها در سایر شهرهای ایران نیز نصب مولدهای کوچکی از ۱۵ تا ۸۰ کیلووات شروع شده بود.

در این کتاب به تاریخچه ورود برق به مازندران و خطوط انتقال برق، تهران، مازندران و غیره پرداخته شد. همچنین توسعه برق مازندران در قبل و بعد از انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

نیز سیر ورود برق به شهرهای مازندران به دو گروه برق منطقه‌ای و برق غرب مازندران تقسیم و به هر یک از شهرها به ترتیب الفبایی پرداخته شد.

از ضرورت‌های این پژوهش:

الف: بازشناسی و شناخت تاریخی ورود برق به مازندران.

ب: شناسایی راه‌های گسترش و توسعه برق در استان.

ج: اطلاع‌رسانی و تبلیغات مطلوب به منظور آشنایی عموم با صنعت برق استان.

د: ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی نسبت به صنعت برق در مازندران.

هدف اصلی این تاریخ نامه، کاوش در پیشینه ورود برق و صنعت برق به کشور به خصوص در مازندران بوده است.

فقدان کتاب مستقل و نیز عدم طبقه‌بندی اسناد و مدارک پراکنده تاریخی موجود، نگارندگان را برآن داشت که با استفاده از اسناد و منابع موجود، به بررسی تاریخچه ورود صنعت برق به استان مازندران بپردازند و راه‌های گسترش و توسعه‌ی آن را مورد بررسی قرار دهند.

این پژوهش علاوه بر آنکه برای پژوهشگران تاریخ علم و صنعت کشور مفید است، برای شرکت برق و متولیان امور بهره‌برداری آن نیز دارای کاربرد علمی و عملی خواهد بود. در انجام این اثر از دو شیوه‌ی کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. در شیوه کتابخانه‌ای به منابع و مآخذ موجود اعم از چاپی و خطی (یادداشت‌ها و اسناد تاریخی) توجه شده است. همچنین در پژوهش میدانی از طریق هماهنگی با شهرها و مناطق استان و گردآوری اطلاعات، اسناد، عکس‌های موجود در ادارات و مصاحبه از پیشکسوتان و خادمان عرصه برق اطلاعات مفیدی به دست آمد.

امید است که با انتشار این اثر گامی هرچند اندک در گسترش مطالعات تاریخی مازندران و نیز شناخت کوشش‌ها و خدمات تلاش‌گران عرصه برق استان برداشته شود.

از صاحب‌نظران فرهیخته انتظار می‌رود در جهت رفع کاستی‌های این مجموعه، نگارندگان را در چاپ‌های آتی اثر یاری رسانند. چراکه با همه تلاش‌های انجام یافته، به دلیل نبود داده‌های پژوهشی مناسب و پیشگامی این تحقیق، امکان وجود نواقصی پیش‌بینی می‌شود.

این را از نظر نباید دور داشت که نگارندگان، نگاه صرفاً تاریخی به ورود برق و توسعه آن در شهرهای استان مازندران داشته و به تحلیل تخصصی و فنی موضوع نپرداخته‌اند.

همچنین یادآور می‌شود که عکس‌های کتاب (برق‌رسانی شهرها و روستاهای استان) مربوط به دههٔ چهل می‌باشد که از منابع و آرشیو روابط عمومی شرکت برق منطقه‌ای مازندران و گلستان استفاده شده است.

در فرجام شایسته است از همهٔ عزیزانی که در تهیه و تکمیل مطالب کتاب دریغ نورزیدند، قدردانی نمائیم. به‌ویژه از حمایت مشفقانه و دلسوزانهٔ مهندس منوچهر جعفری (مدیریت عامل توزیع برق مازندران) کمال امتنان را داریم.

همچنین از مهندس حسین فضلی (مدیریت عامل شرکت برق منطقه‌ای مازندران و گلستان) و مهندس مصطفی سالار (مدیریت عامل توزیع غرب استان)، معاونین، مدیران ستادی، مدیران چهارده‌گانه، خراسان و روابط عمومی برق منطقه‌ای و توزیع استان و توزیع غرب مازندران تقدیر و تشکر نموده، از همدلی و همراهی مدیر محترم شلفین و همکاران گرامی ایشان سپاسگزاریم.